

NATIONAL IDENTITY CONSTRUCTING STRATEGIES IN POLITICAL PARTIES: THE CASE OF JDP(AK PARTİ)

**SİYASİ PARTİLERDE MİLLİ KİMLİK İNŞA STRATEJİLERİ: AK PARTİ
ÖRNEĞİ¹²**

Sinem ŞAHNAGİL³

Abstract

National identity has the potential to create a common perception and stance that unites the nation and the state and more a national recognition, difference and belonging ground. Nation identity doesn't only create belonging ground, at the same time, affects every citizen's daily life that regulates political targets and administrative practices. Accordingly ,nation identity concept is extremely important for political parties which are political life's main characters and political determinants. Political parties moving the idea of creating nation and wanting to be sovereignty provider, try to make real this idea with nation identity building strategies and construction tools as creating nation identity. In this context, political parties which use tools such as language, religion, national and discourses also often use symbol, rituals which are tools oriented. In the study, firstly the national identity and its importance were explained and it was determined what the instruments used in the construction of the national identity. Later, examples of how these tools were used within the scope of the political party were presented.

Keywords: National Identity, Constructing Strategies, Political Party, JDP (AK Parti).

Özet

Milli kimlik birey, ulus ve devleti birleştiren ortak bir algılayış ve duruş yaratma potansiyelini taşımaktadır ve daha çok ulusa ait bir tanıma, farklılık ve aidiyet zeminidir. Milli kimlik sadece aidiyet zemini oluşturmakla kalmaz aynı zamanda her yurttaşın gündelik yaşamını düzenleyen siyasi hedefleri ve idari uygulamaları da etkiler. Buna bağlı olarak siyasal yaşamın temel aktörleri ve politika belirleyicileri olan siyasi partiler için milli kimlik kavramı, son derece önem taşımaktadır. Millet yaratma düşüncesi taşıyan, egemenlik sağlayıcısı olmak isteyen siyasi partiler geçmişten günümüze bu düşüncüyü milli kimlik inşa stratejileri ve araçlarıyla milli kimliği yaratma şeklinde gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Bu bağlamda politika ve söylemlerinde dil, din, milli kültür, milli tarih gibi araçlar kullanan siyasi partiler, bu araçlara yönelik sembol, simge ve ritüelleri de sık sık kullanmışlardır. Çalışmada öncelikle milli kimlik olgusu ve önemi açıklanarak milli kimlik inşasında kullanılan araçların neler olduğu saptanmıştır. Sonrasında ise bu araçların AK Parti kapsamında nasıl kullanıldığına dair örnekler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Milli Kimlik, İnşa Stratejileri, Siyasi Parti, Ak Parti.

GİRİŞ

Bireyin hayatta var oluş amacını, yaşama katılma biçimlerini ve bulunduğu yeri ifade eden kimlik kavramı, özü itibarıyla bireyin toplumsal yaşam içerisinde nasıl konumlandığını kapsamaktadır. Ulus devletin ortaya çıkışına kadar uzanan kimlik oluşturma çabası, bu dönemde sonuç vermiş ve kolektif aidiyeti ortaya çıkaran milli kimlik kavramı doğmuştur.

Milli kimlik muhteviyatı gereği "bir" olma zihniyeti barındırmanın yanında hayatımızın hemen her alanına nüfuz etmiştir. Bu nedenle, faaliyetlerinin pek çok noktasında bireylerin ve toplulukların yaşamını kapsadığı söylenebilir. Milli kimlik, dil, din, tarih,

¹ Bu çalışma, Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde Resconggress tarafından düzenlenen I. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

² Bu çalışma, Sinem Şahnagil'in "Türkiye'de Siyasi Partilerin Milli Kimlik Algısı: AKP, CHP, MHP Örneği" adlı Yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

³ Balıkesir Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, s.sahnagil@gmail.com

gelenek ve görenekler, kurumlar gibi pek çok alanda olduğu gibi, gurur verici olaylardan, değer ve kültür sahasına kadar varlığını hissettiren bir kavramdır. Bir anlamda milletin kültüre mensubiyetini ifade eden milli kimlik, çeşitli inşa stratejileri ve araçlarla oluşturulmaya çalışılır. Toplumsal hayatın her alanına bu derece etki etmiş bir kavramın anlaşılması bu nedenle ayrı bir önem arz etmektedir.

Milletlerin kendilerini fark etmesiyle başlayan süreç parti politikalarını da kaçınılmaz şekilde etkilemiştir. Halkın taleplerini dikkate alma amacı altında çeşitli milli kimlik propagandaları, izlenen seçim politikaları arasında yerini ve önemini daima korumuştur. İktidar da yer alan Ak Parti'nin bu konuda izlediği yol haritalarının bilinmesi, yönetimde etkili olan milli kimlik temelli politikalar ve günümüzde önemli bir tartışma konusu haline gelen milli kimlik kavramı üzerine sağlıklı bir analiz yapmamıza olanak tanıyacaktır. Özellikle son dönemlerde siyasi partilerin politikalarını milli kimlik üzerinde yoğunlaştırması ve yine son dönemlerde artan kimlik tartışmaları konuyu önem bakımından ayrıcalıklı kılmaktadır.

Çalışma kapsamında ilk olarak milli kimlik kavramı ve milli kimliğin niteliği üzerinde durulacaktır. Milli kimlik kavramının tarihçesi hakkında genel bir çerçeve çizildikten sonra milli kimliğin inşasında kullanılan sac ayakları, sembol ve gelenekler hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında ise uzun yıllar iktidar görevi üstlenen Ak Parti'nin milli kimlik algısı irdelenmeye çalışılacak ve bu kapsamda seçim propagandaları, seçim dönemlerinde milli kimlik adına sarf edilen söylemleri incelenmek suretiyle Türkiye'nin son on beş yıllık siyasal tarihine damgasını vuran partinin milli kimlik algısı açıklanmaya çalışılacaktır. Bu algıyı açıklamak için Parti'nin milli kimlik adına kullandığı semboller ve izlediği stratejiler üzerinde durulacaktır.

Kavramsal Olarak Milli Kimlik Olgusu

En genel anlamıyla kimlik, bireyin içinde bulunduğu gruplarla arasındaki ilişkiyi, bu gruplara karşı olan sorumluluk ve görevlerini, hak ve bağlılık derecesini ifade etmektedir. Söz konusu bağlılığın beraberinde getirdiği sorumluluk duygusu, kişi ve toplulukların varlıkları için mücadele etmelerini sağlamakta dolayısıyla kişiler arasındaki dayanışmanın geliştirilmesi için önemli bir unsur oluşturmaktadır (Şahnağil, 2015: 7). Yıldız'a göre (2007: 9) "Kimlik, bireylerin gerek kültürel gerekse yaşadıkları çevrelerdeki sosyal konum ve statülerinin karşılığı olan çok boyutlu, inanç, tutum, değer yargıları gibi yaşam biçimini sembolize eden bir kapsamın alt başlığıdır". Bir aidiyet duygusuna atıf yapan kimlik, bu özelliği aracılığıyla farklılıkları gün yüzüne çıkarmaktadır (Ergun, 2000: 169). Bu kapsamda kimlik, gerek bireyin gerekse toplumun sahip olduğu karakter özelliklerini, niteliklerini ve aidiyet duydukları evreni ifade etmeye çalışmaktadır.

Milliyetçilik akımının ve ulus devlet oluşumunun yaygınlaşması ile kimlik yaratma çabaları yoğunlaşmış ve milli kimlik kavramı kolektif aidiyetin oluşturulması noktasında ortaya çıkmıştır.

Milli kimlik kavramı

Kişiyi ve toplumu en yakınlarından başlayarak benzerlerinden ayıran özellikler olarak milli kimlik, milli kültürün bireysel ve toplumsal planda ortaya çıkan üslubunu ifade etmektedir. En genel ifadeyle söz konusu farklılıklar kendine, yani kişiye ve topluma mahsus olan yaşama biçimindeki özelliklerden oluşmaktadır (Kösoğlu, 2003: 19). Tarih içerisinde olmakla birlikte aynı zamanda tarih aracılığıyla inşa edilen bir olgu olan milli kimlik, milli coğrafya üzerinde başka bir deyişle hak edilmiş bir vatan toprağında, ortak dil, hafıza ve inanç üzerinden oluşturulmaktadır. Bu sebeplerden dolayı kolektif hafızanın yüceltilmesi açısından tarihin olabildiğince geriye götürülmesi ve milli coğrafyanın çok fazla 'tezyin' edilmesi, milli kimliğin o derece derin ve zengin bir anlam ve daha köklü bir nitelik kazanmasını sağlamaktadır (Çalık, 2009: 19).

Milli kimliği “kolektif kültürel kimliğin bir türü” (Smith, 2010: 15) olarak ifade eden Smith, milli kimliğin bazı özellikleri taşıması gerektiğini belirtmiştir. Bu özelliklerin başında tarihi bir toprak yani ülke gelmektedir. Ortak mitler ve hafıza, kitlesel kamu kültürü, topluluğun bütün fertleri için geçerli ortak yasal hak ve görevler, topluluk fertlerinin ülke üzerinde serbest hareket imkânına sahip oldukları ortak bir ekonomi yine milli kimliğin sahip olması gereken özellikler arasında sayılmaktadır (Smith, 2009: 31-32). Connor ise “ait olma” duygusunu psikolojik bir bağ oluşturma yeteneğinden dolayı milli kimliğin tanımında önemli bir unsur olarak vurgulamaktadır (Aktaran: Şimşek ve Ilgaz, 2007: 194). Giddens’da benzer şekilde psikolojik unsura dikkat çekerek milli kimliği tarihsel ve kültürel koşullar sonucu ortaya çıkan psikolojik aidiyet şeklinde tanımlamaktadır (Giddens, 2000). Milli kimliğin, kendine özgü niteliklere sahip bir bütünün kolektif paylaşımı aracılığıyla oluştuğu görüşünde olan Gubernau bu olgunun, üyelerinin kökensel olarak ilişkili olduğu inancı sağladığı ve dinamik bir doğaya sahip olduğunu savunmuştur (Guibernau, 2004: 134). Anderson ise milli kimliği “olgusal olan ile ideal olanı, değişebilir olan ile ölümsüzü kaynaştıran şey” olarak tanımlamaktadır (Anderson, 2003: 369). Birey, toplum ve devleti aynı noktada buluşturan, ortak bir algılayış ve duruş meydana getiren milli kimlik, ulus devletler dünyasında günlük yaşam biçimini oluşturmaktadır (Billig, 2003: 85). Tanımlardan anlaşılacağı üzere milli kimlik, ulusa ait dil ve kültür üzerine inşa edilmiş olan bir tanınma, farklılık ve aidiyet zeminini içermektedir. Yalnızlaşan birey için modern dünyada sığınacağı bir liman işlevi gören milli kimlik, diğer kimlik kategorileri içerisinde en geniş hâkimiyete sahip olan olgudur (Şimşek ve Ilgaz, 2007: 195).

Milli kimlik oluşumu, bir toplumda milli kültürü hâkim kılmayı içeren milliyetçilik ile yakın ilişki içerisinde. Ortak tarihsel geçmiş, değer ve kültüre dayanan milliyetçilik, ortak bir tarih bilinciyle aynı amaçlar çerçevesinde bir araya gelen bir toplumun üyeleri arasında topluluk şuuru yaratabilen bir değerdir (Domaniç, 1997: 116). Buna bağlı olarak dil, tarih, kültürel değerler, ortak hedefler ve topluma ait semboller milliyetçiliğin temeli için sağlamlaştırıcı etkisi olan unsurlardır ve milli kimliğin yapı taşları arasında yer almaktadırlar (Şahnagil, 2016: 608). Milli kimlik, bireylerin sahip olduğu isteklerine ayrılmış, diğer bir deyişle tahsis edilmiş bir kimlik değildir. Zira bireyler, milli kimliğe sonradan dâhil olmazlar tam aksine içine doğarlar. Milli kimlik bir nevi yaşam boyu giyilmeye mecbur kalınan bir kıyafettir denilebilir. Dolayısıyla birey, milli kimliği ile ilgili tercihte bulunmaktan ziyade kabul edip gereklerini yerine getirme durumunda kalmaktadır (Yeniçeri, 2005: 229).

Süregelen düzeni ve siyasal kurumsallaşmayı büyük ölçüde etkileyen, dönüştüren 18. yüzyıl gelişmeleri, egemenlik haklarının kime ait olduğu konusunda tartışmaları beraberinde getirmiştir. Egemenlik haklarının sahipliği konusunda ortaya çıkan değişim, diğer bir deyişle egemenlik haklarının monarklardan alınıp millete devredilmesi ve liberal ilkelerin feodal ayrıcalıklar karşısında savunulmaya başlanması ulus devletlerin tarih sahnesine çıkmasını sağlamıştır (Dieckhoff ve Jaffrelot, 2010: 152). Fransız devrimiyle birlikte sağlam bir tanıma ulaşan milliyetçilik ve ulus devletlerin tarih sahnesine çıkışı sonucunda milli kimlik, bu sınırlar içinde yaşayan vatandaşlar için merkezi bir konuma sahip olmaya başlamıştır. Devletlerin tek bir kimlik altında tüm vatandaşlarını toplama arzusu ile birlikte ise, bu amaca yönelik çeşitli araçlar oluşmuştur. Bireylerin ortak bir milli kimlik çatısı altında toplanma aracı olarak milli dil ve kültür kullanılmıştır (Şen, 2004: 133-134). Yine, milli tarih argümanlarının kullanımı da milli kimlik oluşumunda kullanılan araçlar arasında yerini almaktadır.

Milli kimlik oluşumunda kullanılan araçlar

Milli kimliğin oluşturulmasında ulus devletler tarafından kullanılan milliyetçilik ideolojisi, askerlik, eğitim, hukuk gibi çeşitli yol ve yöntemler mevcuttur. Milli kimliğin

gelişmesini amaçlayan bir strateji olarak bu süreçte amaç bireylerin farklı gruplara değil, ulus devlete bağlılığını sağlamaktır. Bu kapsamda kullanılan araçların başında “dil” gelmektedir.

Milli kimliğin önemli yapı taşlarından birini oluşturan dil, milli yapının oluşturulması ve güçlendirilmesi noktasında en etkili unsurlardan birini oluşturmaktadır. Bir milleti yok etmenin yolunun dilini yok etmekten geçtiğine dair güçlü inanış milletlerin diline karşı hassasiyeti artırmış, dil üzerine olan politikaların etkisine güç katmış ve dolayısıyla milli kimlik inşasında dili önemli bir unsur haline getirmiştir (Şahnagil, 2016: 610). Toplumun millet olarak varlığına devam edebilmesini dilini yanlışsız bir şekilde kullanabilme becerisine bağlayan Ercilasun, milli dil ve kültür bilinci taşımayan bireylerin başka devletlerin uydusu ve hatta tebaası olmayı kabul edebileceğini savunmaktadır. Ercilasun’a göre söz konusu bireyler ekonomik başarılarla zenginleşse dahi ülkenin bölünmesine, uydulaşmasına razı olabilecek, yabancı bir dil ve kültürü kendi dil ve kültürlerinin önüne geçirebilecektir (Ercilasun, t.y.).

Genel anlamıyla azınlıkların milli kimlik içerisinde homojenleştirilmesi amacı taşıyan ve “tek devlet, tek millet ve tek dil” sloganında vücut bulan asimilasyon, ulusal inşa sürecinde temel teşkil etmektedir. Tek bir dilin kullanımını sağlayacak yasal düzenlemelerin yapıldığı, eğitim ve basın yayının önem arz ettiği söz konusu süreçte, sanayileşme ile gelen sosyal hareketlilikten faydalanılmaktadır (Kurubaş, 2008: 23-24). Resmi dil, milli kimliğin temel taşıyıcı aracı olarak ülke genelinde tüm okullarda ortak bir eğitim programı ile öğretilmekte, sistemin değerleri vatandaşlara benimsetilmektedir (Akıncı, 2011: 33). Milli kimliğin inşa sürecinde uygulanan en önemli politikalarından biri dilde tektipleşme politikasıdır. Bu politika aynı zamanda ulus devletin oluşum sürecinde ortaya çıkan, aynı devlet sınırları içinde aynı dilin konuşulması olgusunun altında yatan düşünceyi ifade etmektedir. Bu politika kapsamında, Fransız Devrimi sırasında “Yerel Ağızların Yok Edilmesine ve Fransız Dilinin Evrenselleştirilmesine İlişkin Kanun” çıkarılması (Kırca, 2003: 156) örnek verilebilmektedir. Yine, 1930’lu yıllarda Türk milletine özgüven aşılacak, kendisine güvenen, inanan ve saygı duyan bir millet bilincinin yaratılması amacıyla geliştirilen ve Türkçe’nin dünya tarihindeki ilk dillerden biri olduğunu savunan dilbilim teorisi olan “Güneş Dil Teorisi” diğer bir örneği oluşturmaktadır (Şahnagil, 2016: 610).

Milli kültür, milli kimlik inşasında kullanılan diğer önemli araçtır. Ulus devletin inşasında bir gereklilik olarak ortaya çıkan ortak bir milli kültür oluşturularak toplumda var olan diğer kültürlerin görünmez addedilmesi, diğer ulusların kültürleri ile milli kültür arasında farklılıkların altının çizilmesi tutarlı bir milli kimlik oluşumunu mümkün kılan hususları oluşturmaktadır (Akıncı, 2011: 26). Dolayısıyla ortak bir milli kültürün oluşturulması, diğer tüm inşa araçlarını içine alabilecek bir kapasiteyi içermektedir. Kültür birliği, milliyet gerçeğine varlık kazandırmakta, özgün bir kültüre sahip toplulukların millet olması sonucunu doğurmaktadır. Bir millete mensup olmak aynı zamanda kültürel bir kimliği ifade etmektedir.

Toplumsal belleğin canlı tutulması, ortak geleneklerin yaşatılması başka bir deyişle yaşanmış bir tarih duygusu milli kimliğin inşasında ihtiyaç duyulan diğer bir argümandır (Tekinalp, 2005: 77). Bir arayış şeklinde ortaya çıkan toplumların kökenlerine karşı duydukları özlem, milli tarih yazımı aracılığı ile dile getirilmektedir (Timur, 1998: 22). Kendi tarihlerini yegâne güç olarak kabul ederek diğer milletlerin tarihinden ayrılan yönlerini vurgulamaya çalışan milletler, tarihlerinin özgünlüğünü kanıtlamak için sınırsız mücadele vermişlerdir. Bu mücadelelerinde önemli silahlarından biri milli tarih olmuş, bu nedenle milli tarih yazımı milli kimliğin inşasında etkili bir yer edinmiştir. Smith’e göre içinde kahramanlar barındırması gereken ve onur meselesi haline gelen ortak bir milli tarih topluluğun ilerleyişini güçlü kılmak için önemlidir (Smith, 2002: 50-51). Bu süreçte atalarının kim olduğu, nereden

geldiği ve köklerinin ne kadar eskiye dayandığına dair soruların cevaplarını bulan topluluklar kim olduklarını öğrenmektedirler (Smith, 2002: 193). Dolayısıyla yaratılacak milletin kökenleri mümkün olduğunca geriye götürülmeye çalışılmakta, gelenek, inanç ve kurumların meşruluğunu önemli ölçüde eskiye dayanmalarından aldıkları kabul edilmektedir. Bu çaba ise çıkarlara uygun bir tarih yazımı aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Zira tarihsel olarak ne kadar eskiye atıf varsa o derece haklılık ve güçlülük bulunmaktadır. Toplumu oluşturan bireylere somut bir geçmiş sunan tarih, onların gelecek hakkında fikir ve söz sahibi olmalarında etkili olmaktadır. Geçmişinde çeşitli başarılarla imza atmış bir milletin üyesi olmak, bireylerin onur kaynağı olmakta, kendilerine duydukları güveni artırarak geleceğe daha umutla bakmalarını sağlamaktadır. Bir topluluk için milli kimliğini korumanın ve yeniden üretmenin yolu tarihini bilmekten geçmektedir (Akıncı, 2011: 42). Başka bir deyişle, sahip olunan yenilmez atalar, koruma altındaki şanlı bir tarih ve kutsal sayılan tarihi mekânlar o milletin üyeleri için aidiyet duygusunu güçlendirmektedir. Bu durum tarihi söylemlerin milli kimlik inşasındaki önemini gözler önüne sermektedir.

Ahlaki benlik ile milli kimlik arasında kopmaz bir bağ kuran Baumann'a göre, dünya genelinde yeni bir dinin ulusal şubeleri ulus devletler tarafından kurulmuştur. Söz konusu modern dinin adı milliyetçiliktir. Dünyanın hemen her yerinde milliyetçi akımlar kendi ülkelerine ait olan dini değerlerin kapsadığı duygu birikimine mirasçı olma yoluna gitmişlerdir (Baumann, 2006: 42). Dünyadaki örneklerine bakıldığında İspanya'da okullarda İsa'nın haçının asılı olduğu, İngiltere'de devlet dini olarak Anglikanlık'ın kabul edildiği, Parlamento'nun dualarla açıldığı, "Tanrı Kraliçeyi korusun" şeklindeki cümlelerin hala kullanıldığı görülmektedir (Akıncı, 2011: 32). Ortak kutsala inanma noktasında kitleleri bir araya getiren din, milli kimlik inşasında temel argüman olmamakla birlikte sıklıkla kullanılmıştır.

Milli kimlik ile ilgili simge ve ritüeller

Milli kimliğin yeniden inşasında hitap ettiği üyeleri arasındaki benzerliklere vurgu yapan milliyetçilik, aynı zamanda öteki olarak atfedilenin farklılığının altını çizmektedir. Bunu yaparken ise milli kimliğin yaratılması ve inşa sürecinde belirleyici unsurları oluşturan simge ve ritüellerden faydalanmaktadır.

Genel olarak simgeler, ifade ettiği anlam yalnızca mensubu olunan topluluğun kodlarını ve geleneklerini tanıyanlar tarafından anlaşılabilir işaret, nesne veya kelimelerdir. Bu kapsamda simgeler, en çok onlara aşina olanlar için değer ve önem arz etmektedir. Dolayısıyla biz ve öteki arasında bir ayrım yapılmasını sağlamaktadırlar. Bu yolla bireylerin üyesi oldukları topluluğa duydukları aidiyeti, duyarlılığı ve bilinci güçlendirmektedirler (Gökalp, 2007: 291). Simge ve ritüeller yaşadığımız dünyanın büyük bölümünde karşımıza çıkmaktadır. Hemen hemen hepsi de tarihi bir kültüre sahip bireylerce ortak bir şekilde paylaşılmakta ve gelenek, üslup, davranış ve duyuş tarzlarını meydana getirmektedir. Bunlar halk kahramanlarından milli gezi mekânlarına, mimari üsluptan kent planlarına, sanat ve zanaatlara kadar çok geniş bir çerçeveyi oluşturmaktadır. Ayrıca marşlar, bayraklar, halk adetleri, anıtlar, şehit törenleri, yasal düzenlemeler gibi milletin gün yüzündeki niteliklerini içermektedirler (Smith, 2009: 126). Bilig'e göre, bir milletin üyelerinin, milletini ve tarihini topluca anımsadıkları ve andıkları bağımsızlık günü geçit törenleri, taç giyme törenleri vasıtasıyla millet olma durumu işaretlenmiş olmakta ve yılın geri kalan kısmı boyunca millet olma hatırdaki kalmaktadır (Billig, 2002: 57).

Kültürel olarak farklı seviyelere sahip ve toplumsal bir geçmişe sahip bireylerin çaba harcamadan bir noktada buluşturulabilmesi simgelerin yeteneğinden kaynaklanmaktadır. Farklılıkları kapatan simgeler, bir grup duygusu yaratarak toplum için ortak olanı ortaya koymaktadır. Smith'e göre bireylere ortak mirasları marş, bayrak, anıt, üniforma gibi simgelerle hatırlanmakta bu yolla milli kimlik ve aidiyet duyguları pekiştirilmektedir "Ulus, engelleri aşmaya, meşakkatleri göğüslemeye

muktedir ‘ıman teknesi’ bir grup haline getirilir.” (Smith, 2009: 35). Bu kapsamda, İskoçya’da 1500’lü yıllara dayanan ve günümüzde hala devam eden etek (kelt) giyme geleneği, Fransız Devrimi’nin başlangıcı olarak sayılan ve Fransa için milli bir gurur kaynağı olan 14 Temmuz Bastille Baskını yıldönümünün milli bayram olarak kutlanması, İngiltere’de yıllardır süre gelen taç giyme törenleri gibi ritüeller milli kimliği temsil eden noktalardır (Şahnagil, 2016: 613). Yine, kahramanlık atfedilen Türk milletinin sayısız zorluklara göğüs gerdiği dönemin simgesi olan İstiklal Marşı ve Mehmet Akif Ersoy üzerine her yıl düzenlenen anma ve yıldönümü programları; sokaklar, caddeler, mahalleler yanında yeni inşa edilen yapılara Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Cumhuriyet, Misakı Milli, Atatürk gibi millet için gurur timsali şahsiyet ve olayların isminin verilmesi; her yıl kutlanan 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı gibi milli bayramlar, milli kimlik ile ilgili ritüel ve simgelerin günlük yaşama sirayet etmiş örneklerini oluşturmaktadır.

Siyasi Partilerde Milli Kimlik İnşası ve Ak Parti

Ulus-devletin oluşma sürecinde, milliyetçiliğin asli bir bağlılık ve erdem içeren yönü siyasal yelpazenin farklı yerlerinde duran parti ve grupların bünyesine de etki etmiştir. Neredeyse söz konusu milliyetçilik olduğunda herkes pastadan daha büyük pay almak adına yarışa girmeye başlamıştır. Çünkü milliyetçilik bir yandan devlet ile kurulan ilişkide politik aktörlere itibar ve ayrıcalık, diğer yandan hatırı sayılır bir oranda oy sağlamaktadır.

Siyasi yelpazenin ortasında bulunan ve Ak Parti’nin de içinde yer aldığı merkez sağ gelenek, milliyetçilikten vazgeçmemekle birlikte doktriner tanımlamalardan ziyade esnek ve pragmatik bir yol izlemektedir (Öztaş, 2013).

Ak parti ve milli kimlik söylemi

“Adalet” ve “kalkınma” olmak üzere iki kurucu kavram kullanan Ak Parti, bu kavramlar kapsamında ideolojik kutuplaşmalardan arınmış ve ahlaklı bir siyaset oluşturmak iddiasıyla kurulmuştur. Karizmatik bir lider teması ile kitle partisi olma rolünü üstlenen Parti, siyasette yeni ve ılımlı bir yüz olma çabasında olmuştur (Altun, 2009: 4). İslami duyarlılığa sahip olan Parti’nin kurulduğu yıllarda kadrosunun bir bölümü Milli Görüş’ten gelen kişilerden oluşmaktadır. Ak Parti seçim beyannamesinde kendisini “Süreklilik içinde değişimi arayan, birliktelik içinde farklılıkları koruyan, toplumun dinamizmine güvenen, dünyadaki gelişmelere ve yeniliklere açık bir siyaset anlayışını hâkim kılmayı amaçlayan demokrat, muhafazakâr, yenilikçi ve çağdaş bir parti” olarak tanımlamıştır (Gezgüç, 2011: 99).

Millet kavramının ortak İslami kültürel öğeler temelinde şekillendiği Ak Parti milliyetçiliğinde Osmanlı geçmişi önemli yer tutan bir argümanı oluşturmaktadır. Milliyetçiliğin çekirdek ögesini milli çıkar oluşturmakta, bu çıkar ise milletin şahlanış dönemini temsil ettiği düşünülen Osmanlı’nın siyasi kudretine yeniden ulaşmak şeklinde açıklanmaktadır. Dolayısıyla parti tarafından dile getirilen “Büyük Türkiye” hedefi idealleştirilmiş bir Osmanlı dönemine yapılan göndermelerle biçimlendirilmeye çalışılmaktadır (Saraçoğlu, 2013: 55). Millete hizmet misyonunu üstlenen Parti’nin kendisine görev addettiği ulus devlet alanından bağımsız olmayan kurtarıcı rol, aynı zamanda Cumhuriyetin kuruluş- kurtuluş destanı ile kendisini ilişkilendirerek onunla özdeşleşmekte ve sağlamlaşmaktadır. Dolayısıyla Parti’nin “Hedef 2023” söylemi bu kapsamda değerlendirilebilmektedir. Ak Parti 2011 seçim beyannamesini kamuoyuna “Hedef 2023” adı altında sunmuş ve Cumhuriyet’in kuruluşuna referansla ikinci bir ulusal atılım ve kalkınma hamlesi olarak konumlandırmıştır (Koyuncu, 2014: 66). Ak Parti milliyetçiliğinde söylemsel payın büyük kısmını muhafazakârlığın oluşturması, partinin milli kimlik inşasında izlediği stratejilerin bu yönde yoğunlaşmasını sağlamıştır.

Ak parti milli kimlik inşa stratejileri

Ak Parti, 14 Ağustos 2001’de, Fazilet Partisi’nin Anayasa Mahkemesince 22 Haziran 2001’de kapatılması sonrasında “milli görüş” olarak bilinen siyaset ekolündeki ilk ciddi ayrışma sonrası kurulmuş ve kuruluşundan bir yıl sonra yapılan milletvekili genel seçimlerinde büyük çoğunlukla tek başına iktidara gelmiştir. Koyuncu’ya göre (2014: 56), 90’ların Türkiye’sine bakıldığında doğrudan laikliği hedef alan bir görüntüye sahip, kurucu öğelerle ilişkisi muğlak, neoliberalizm ve mutlak şekilde Batı karşıtı bir kimlik tahayyülünün ulus devlet alanında tutunamayacağı görülmüştür. Ak Parti tam da bu noktalarda farklılaşarak ulus devlet alanında sadece oyuna katılmayı değil, oyun kurucu bir aktör haline gelmeyi başarmıştır. Dolayısıyla Parti’nin Türk siyasal hayatında etkinliğini artırması, milli kimlik olgusu için yeni bir sayfayı beraberinde getirmiştir. Kuruluş yılı olan 2001 itibarıyla Recep Tayyip Erdoğan genel başkanlığa getirilmiştir. Başkan seçildikten hemen sonra Erdoğan cuma sabahı ilk iş olarak partisinin yöneticileriyle birlikte Anıtkabir’i ziyaret etmiş, ardından cuma namazını kılmak için cami ziyareti gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla Parti siyasal hayata adım atarken milli kimlik adına tavrını daha o günler belli etmiştir (“Adalet ve Kalkınma”, 2017). 2002 Genel seçimlerine billboardlarda yer alan “Biz Türkiye’nin Yunus’u Mevlana’sıyız”, “Biz Türkiye’nin Kızılırmak’ı Harran’ı Sakarya’sıyız”, “Biz Türkiye’yiz” gibi sloganlarla giren Ak Parti, birlik ve beraberlik, her kesimi sahiplenme, manevi değerlere vurgu mesajları vererek ulus oluşturma politikalarını uygulamaya geçirmeye başlamıştır (“2002 Genel Seçimleri”, 2017).

Genel Başkan Recep Tayyip Erdoğan tarafından muhafazakârlık temelinde şekillenen bir kitle partisi olarak ifade edilen Ak Parti, yine Erdoğan tarafından siyasetin fikir ekseninde yapılmasını temel alan ve kitlelere dönük merkez siyaseti üreten bir parti olarak tanımlanmıştır. Toplumsal merkezden aldığı güçle siyasi merkezi tekrar inşa eden parti, Erdoğan’ın söylemi ile “merkez sağın tartışmasız tek gücü haline gelmiştir” (Aktaran: Günel, 2009: 391-392). Kendisini merkez sağ olarak konumlandıran partinin genel olarak seçim kodlarının içinde, güven ve istikrarı vurgulayan “durmak yok yola devam”, parti siyasetinin özü sayılan “Tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet” sloganı ve “Yeter, karar milletindir” söylemi olarak üç unsur öne çıkmıştır (Güdekli, 2008: 80).

Temel söylemler ışığında Parti’nin millet ve milliyetçilik anlayışı, Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 2010 Kasımında partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmasında öne çıkan unsurlarıyla kendisini göstermektedir (Aktaran: Öztan, 2013):

“Milliyetçilik kafatasçılık değildir. Milliyetçilik slogan atmak, çeşitli sembollerle tezahüratta bulunmak, hoşgörüsüzlüğü bir ideoloji olarak dayatmak hiç değildir. Milliyetçilik belli idealler, belli değerler etrafında buluşmak, bir gelecek vizyonu etrafında kenetlenmek, insanlığın tamamının huzur ve barışı adına tek yürek haline gelmektir. Ortak tarih ve kültür bilinci insanları bir arada tutar, bir millet olarak geleceğe taşır. Milliyetçilik bu ruhu oluşturabildiği, bu duygu iklimini güçlendirebildiği oranda kıymetlidir. Milliyetçilik kendi milletine, kendi vatanına, ülkesine, onlarla birlikte tüm insanlığa, mazlumlara, mağdurlara ulaşmak, onlara el uzatma, onlara kucak açabilmektir. Milliyetçilik asla ve asla ırkçılık değildir. Zira milleti teşkil eden ana unsurlar, kan bağı, genetik kodlar değil, tarihtir, kültürdür, ortak idealler, ortak değerlerdir. Aynı toprak parçası için, aynı bayrak için, aynı idealler ve değerler için şehit düşmüş ve aynı mezarlıkta yan yana yatan iki şehidi etnik kökeniyle, diliyle, kökeniyle, mezhebiyle birbirinden ayırarak şehitlere de, bu millete de, bu ülkeye de yapılacak en büyük haksızlık, en büyük saygısızlıktır. Bizler Türkiye Cumhuriyeti üst kimliği altında toplanmış, aynı bayrağın, aynı İstiklal Marşı’nın, aynı ideallerin ve değerlerin etrafında

kenetlenmiş bir milletiz. Biz milliyetçiliğe hep böyle baktık. Bu şekilde bakmaya da devam edeceğiz.”

Ak Parti iktidarı, bir taraftan Türk milli kimliğinin Osmanlı ile olan tarihsel bağlarını vurgularken diğer yandan Cumhuriyet'in kuruluş tarihine de sahip çıkmaktadır. Bu kapsamda Parti'nin İstiklal Marşı'nın hem güftekarı, hem de Osmanlı modernleşmesinin İslamcı bir entelektüeli olan kuruluş tarihinin önemli şahsiyeti Mehmet Akif Ersoy figürü ile kurduğu ilişki söz konusu durum için örneklerden birini oluşturmaktadır. Ak Parti 2002 itibariyle başlayan iktidarı ile Ersoy'u milli bir figür olarak her yıl biraz daha ön plana çıkarmış ve 2011 yılı, Başbakanlığın önerisi ile “Mehmet Akif Ersoy” yılı ilan edilmiştir. Yapılan etkinlikler sıradan bir kültür faaliyeti olarak nitelendirilebilmekte ise de Ersoy'un İslamcı kimliği üzerine odaklanan gerek geçmiş, gerekse güncel tartışmalar, etkinliklerin kısa tarihi ve Ak Parti'nin söylemlerinde Ersoy'un ön plana çıkarılış biçimi yakından incelendiğinde, partinin milli kimlik vizyonu hakkında bilgi veren bir örneğe dönüşmektedir (Koyuncu, 2014: 110). Yine, İstiklal Marşı'nın mecliste kabul edilışinin yıldönümü olan 12 Mart tarihinin resmi anma ve kutlama günleri arasında altı çizilmiş ve İstiklal Marşı çok daha yoğun bir biçimde güftekarı ile özdeşleştirilmiştir. Bu durum aynı zamanda Ak Parti'nin milli kimliği nasıl sahiplendiğinin de bir göstergesidir (Koyuncu, 2014: 119). Ak Parti söylemlerinde daha çok dindarlığına vurgu yapılan Ersoy figürünün merkeze doğru yolculuğu Parti'nin dini, milli kimlikle nasıl ilişkilendirdiği açısından değerlendirildiğinde daha önemli bir anlam kazanmaktadır. Bu yolla Ak Parti hem milli mücadele ile inanç arasında bir bağ kurmakta, hem de İslami milli kimlik tahayyülünü, ideal toplum için sunulan bir model olarak geleceğe yansıtmaktadır (Koyuncu, 2014: 126). İstiklal Marşı ve Mehmet Akif Ersoy, Ak Parti için, milli gurur olma ve milli destan yaratma amacına araç niteliği taşımıştır. Kahramanlık atfedilen Türk milletinin sayısız zorluklara göğüs gerdiği dönemin simgesi olan İstiklal Marşı ve Ersoy figürü Ak Parti için milli kimliğin inşasında manevi dayanak noktalarından birini oluşturmuştur.

Ortak tarih ve kültür bilincinin insanları bir arada tutacağı inancına sahip olan Ak Parti, Osmanlı'ya ait ortak ve doğal mirasın bir yandan Türk toplumunu bir milli kimlik altında bütünleştirdiğini, diğer yandan ise bu topluma dünyadaki milletler karşısında görel bir değer biçtiğini savunmaktadır. Bütün milletler dünya tarihinin şekillenmesinde etkisi olan medeniyetlerle ilişkili bir şekilde tanımlanmaktadır (Saraçoğlu, 2013: 62). Bu düşünceyle hareket eden Ak Parti, milli kimlik adına Osmanlı'yı reddetmeden Atatürk'ü sahiplenme yoluna gitmektedir.

Atatürk'ün ebediyete intikalinin 76. yıl dönümü münasebetiyle Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nda düzenlenen anma töreninde konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Cumhuriyetin bir anda, ani bir kararla, tek kişinin aldığı kararla kurulmadığını, uzunca bir sürecin ve istişarelerin neticesi olarak ortaya çıktığını vurgulamıştır. 29 Ekim 1923'ün, 1071 Malazgirt Zaferi'nin; 1299'da kurulan, Osmanlı Cihan Devleti'nin bir uzantısı ve 1453'ün bir devamı olduğunu belirterek sözlerini şöyle sürdürmüştür (“Erdoğan Atatürk'ü Anma”, 2017):

“Çanakkale zaferimiz, Kut-ül Amare zaferimiz, onlarca cephede milletçe verdiğimiz mücadelemiz, Cumhuriyetin kuruluşunun adeta girizgahıdır. En nihayet, 23 Nisan 1920 ve Kurtuluş Savaşımız, Cumhuriyetimize giden yolu açan önemli başarılarıdır. Daha Cumhuriyet ilan edilmeden önce, mevcut idarenin zaten Cumhuriyet olduğu, 29 Ekim'de bunun sadece adının konulacağı çeşitli kaynaklarda ifade edilmiştir. Yine özellikle üzerinde durulması gereken bir konu da, Cumhuriyetimizin, çok güçlü bir şekilde ve çok yoğun bir vurgu ile milli iradenin egemenliği üzerine inşa edilmiş olmasıdır. 1920'de, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından itibaren, başta Gazi Mustafa Kemal olmak üzere dönemin hemen tüm idarecileri, milli iradeye sürekli vurgu yapmışlardır. 1923

sonrasında da milli irade, Gazi Mustafa Kemal'in her zaman gündeminde olmuştur ve her fırsatta hâkimiyeti milliyenin ehemmiyetini vurgulamıştır."

Milletin başat olarak İslam'a ait ortak kültürel değerler üzerine bina edilmesi ve ortak tarihsel miras olarak Osmanlı'nın işaret edilmesi İslamcılığın ve muhafazakârlığın, Ak Parti milliyetçiliğinin söylemsel içeriğini belirlediğini göstermektedir (Saraçoğlu, 2013: 55). "Milletin/halkın değeri olarak din" söylemi, kullanılan popülist dili oluşturan önemli bir unsur olarak ön plana çıkmıştır. Özellikle ana muhalefet partisinin bu konuda zayıf kalması ve başarısız bir aksi imaj oluşturması ile birlikte "milletin/halkın değeri olarak din" söylemi muhalefete karşı güçlü bir araç olarak belirmiş, bu yapılırken milli kimliğin Müslümanlığı ve dindarlığı her seferinde yeniden üretilmiştir (Koyuncu, 2014:166).

Erdoğan, Tokat Cumhuriyet Meydanı'nda partisine düzenlenen mitingde vatandaşlara şöyle seslenmiştir (www.hurriyet.com.tr):

"CHP değişti diyorlar. Huylu huyundan vazgeçer mi? Bunlar 1940'larda, camileri müzeye çevirdiler, camileri özelleştirdiler, sattılar, çocuklar için elif cüzlerini kitabını, mevlid kitabını, ilmihal kitabını, hatta duvarlara asılan levhaları bile yasakladılar, toplattırdılar. Hepsinin belgesi var, hepsinin resmi kararları elimde, zamanı geldikçe televizyon programlarında bunları da açıklayacağım. Bu ülke, bu millet, özellikle genç nesiller, CHP'nin nasıl bir tarihinin olduğunu, bu ülkeye nasıl zulmettiğini, CHP'nin gençlerinin ne olduğunu belgeleriyle görsün, bilsin istiyorum. Bizi medeniyetimizden, değerlerimizden CHP'nin koparmaya gücü yetmeyecek."

Yine Erdoğan Ak Parti Gençlik Kolları Büyük Kongresi'nde yaptığı konuşmada gençlik kollarını kastederek, "Sizler Cumhuriyetin umudu, aydınlık yarınlarısınız. Sizler Fatih Sultan Mehmet'in, Yavuz Sultan Selim'in, Kanuni Sultan Süleyman'ın yol arkadaşınız. Siz gerektiğinde şefkatin dilini konuşursunuz, ama siz gerektiğinde Gazi Mustafa Kemal'in olduğu gibi Çanakkale şehitlerinin ahvali olduğunuzu göstermekten çekinmezsiniz. İşte bu gençlik 23 Nisan 1920, 29 Ekim, 19 Mayıs, kurtuluş savaşı ruhunu çok ama çok iyi bilen bir gençliktir. Hiç kimse bize 23 Nisan, 19 Mayıs, 29 Ekim dersi vermeye kalkmasın. Tam tersine bu dersleri öğrenmek isteyen varsa buyursun bu gençlikten öğrensin"("Tiyatroculara Çok Sert", 2017) demiş, ulusal değere sahip bu günleri ulusun asıl sahibi olarak konumlandığı Ak Parti gençliğine emanet etmiştir. Erdoğan konuşmasında Türkiye tarihi için önem arz eden, gurur kaynağı olarak kabul edilen kişi ve tarihlerin altını çizerek, milli kimliğin tarih ve kültür ayağını da kullanmıştır.

Milliyetçiliği muhafazakârlık ile harmanlayan Ak Parti, 62. Hükümetin kurucusu olan Davutoğlu döneminde de aynı çizgiyi sürmüştür. İzmir İl kongresinde yaptığı konuşmada Başbakan Davutoğlu, 2014 Aralık ayında Balkanlar'a yaptığı ziyarette soydaşların kendisinden bayrak istediğini belirtmiş,

"Aralık ayında soydaşlarımız bizden bayrak istemişlerdi. 'Al bayraklardan bize binlerce gönderir misiniz?' demişlerdi. Mademki böylesine al bayrağa bağlısınız, Kosova'dan, Makedonya'dan, Saraybosna'dan İstanbul'a, İzmir'e, Konya'ya sadakatle bağlısınız, isteyen herkese, Üsküp'e değil, Kosova'a değil, tüm Rumeli'ye, her haneye Türkiye'den üç emanet gönderiyoruz.. Son Bakanlar Kurulu toplantımızda bu konudaki kararı kesinleştirdik. İnşallah bir ay içinde ilk teslimatlar başlayacak." demiştir ("Davutoğlu: Soydaşlarımıza", 2017).

Söz konusu konuşma Ak Parti'nin milli kimlik adına izlediği politikanın üç sacayağı üzerine, milli tarih-kültür, din ve dil üzerine kurulduğunu göstermektedir: Al bayrak, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe sözlük.

Milli kimlik inşasının önemli unsurlarından biri olan dil söylemi Ak Parti için önde gelen konulardan birini oluşturmuştur. Türkçe konusunda gösterilen hassasiyet Ak Parti döneminde dil odaklı politikalar ile etkisini ve ağırlığını sürdürmüştür. Çeşitli

organizasyonlar aracılığı ile dilin milli önemi, millet için marka derecesine ulaşan değeri vurgulanmış, Türkçe milli kimliğe atıfta başlıca unsurlardan olma özelliğini korumuştur. Milli kimlik inşa stratejisi araçlarından olan dil üzerine izlenen politikalara Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın söylemleri ışık tutmaktadır. Ankara'da Türk Dili Kurultayı'nda konuşma yapan Cumhurbaşkanı Erdoğan konuşmasında, "Kendi ana dilini konuşmayan bir toplum başkalarına da katkı sağlayamaz" diyerek konuşmasına "Dilimiz bizim en büyük güzelliğimizdir. Dil, kültür ve medeniyetin taşıdır" şeklinde devam etmiştir. Yine, Erdoğan bir konuşmasında kültür ve medeniyetlere saldırının öncelikle dilden başladığını söyleyerek bir milleti çökertmenin yolunun dilini almaktan geçtiği düşüncesini benimsediğini belirtmiştir. Türk milletinin de böyle bir suikasta maruz bırakıldığını söyleyen Erdoğan, bu suikastın aynı zamanda Türk milletinin şahsiyetini hedef aldığını ve Türkçenin ihtiyacı olan tek şeyin onun kıymetini bilen insanlar ve kurumlar olduğunun altını çizmiştir ("Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan 'Türkçe' vurgusu", 2017). Türkiye'nin, Türk Dili konusunda da geçmişi ile sıcak ilişkiler içinde olması gerekliliği üzerinde duran Parti, ortaöğretimde Osmanlıca dersleri verilmesi konusunda adımlar atma niyetini her daim korumuştur. Osmanlıcanın farklı bir alfabeyle yazılmış Türkçe olduğuna ve tarihsel kültür birikimini anlamak adına Osmanlı Türkçesinin öğrenilmesi ve öğretilmesi gerekliliğini dönem dönem vurgulayan parti üyelerinin yanında Parti, bu yönde atılacak adımları seçim beyannamelerine de taşımıştır ("Bütün Tarihimiz Osmanlıcadır", 2017). Milli kimlik inşasında izlenen söz konusu politikalar toplum yaşamına ise çeşitli simge ve ritüellerle sirayet etmektedir.

Ak Parti ve milli kimlik ile ilgili kullanılan simge ve ritüeller

Milli aidiyet duygusunu mümkün kılan koşulların başında kolektif semboller gelmektedir. Bu yolla ortaya konulan şey milli duyguların ortaya çıkışı olmaktadır (Dieckhoff ve Jaffrelot, 2010: 37). Milliyetçiliğin kültürel ürünlerinin eşlik ettiği milli duyguların ortaya çıkışında şiir, düzyazı, müzik, görsel sanatlar, bu sevgiyi farklı biçimlerde ifade ederler (Anderson, 1995: 159). Özellikle şiir ve şarkılar biçiminde bir dille anlatılabilecek olan eşzamanlı toplulukların oluşturduğu mitinglerde milliyetçiliğin kültürel ürünlerini görmek daha kolaydır. Ezgi ne kadar sıradan olursa olsun, bu marş şeklindeki şarkıların ya da marşların söylenmesinde bir eşzamanlılık deneyimi vardır. (Anderson, 1995: 163). Günümüzün bir bilgi, propaganda, medya ve pazarlama çağı olduğuna (Çobanoğlu, 2007: 45) göz önünde bulunduran siyasal partiler, bu araçları ve yöntemleri etkin bir şekilde kullanarak iktidar yolunda seçmenleri etkilemeye çalışmaktadır. Seçim dönemlerinde ağırlık kazanan, parti ve aday tanıtımı için önemli bir unsuru oluşturan siyasal reklamlar ve propaganda, gerek siyasetçilerin başarılarının vurgulanması gerekse buldukları konumu pekiştirmek amacıyla etkili bir şekilde kullanılmaktadır (İşliyen, 2014: 26).

AK Parti, kurulduğu 14 Ağustos 2001'den beri 4 genel seçime girmiştir. 2002, 2007, 2011 ve 2015 seçimlerin yanı sıra, 2004, 2009 ve 2014 yerel ile 2014 cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanan AK Parti, Türk siyasi hayatında en uzun süre iktidarda kalan parti olmuştur. Uzun yıllar iktidarda olan Ak Parti için de başarı sırlarından birini siyasal reklamlar ve kullanılan semboller oluşturmaktadır. Görsel ve yazılı medyada parti tarafından yayınlanan görsel-işitsel reklamlar seçmenler üzerinde çeşitli etkiler yaratarak, siyasi eğilimlerinde ve buna bağlı olarak oy verme davranışlarında değişiklikler meydana getirebilmektedir. Güdekli'ye göre seçim dönemlerinde genel olarak tartışma ve polemige girmeme ve daha çok kendini halka anlatma stratejisi izleyen Ak Parti'nin seçimlerde izlediği iletişim stratejisine bakıldığında ana unsurun "halkla bütünleşme" ideali olduğuna görülmektedir (Güdekli, 2008: 67). Ezgisel olarak da bir marka oluşturma çabasında olan Parti'nin mitinglerinde birlik ve beraberlik, yoldaşlık mesajı verme amacıyla söylenen "Beraber Yürüdüğ Biz Bu Yollarda" şarkısı vazgeçilmez sloganlarından biri olmuştur. Yine parti tarafından seçim şarkısı olarak kullanılan Nogay Türklerine ait, Orta Asya Türklerini

anlatan “Dombıra şarkısı”, Ak Parti'nin seçim çalışmaları dâhilinde ses getiren ve milli kimlik vurgusu yapan başka bir örnektir.

Ak Parti için gerek ideolojik gerekse politik temelde toplum algılayışında ailenin önemli bir yeri vardır. Bu kapsamda aile, bireyleri dinsel ve geleneksel değerlerle donatmanın yanında organik bütünlüğe sahip ideal bir toplum ve millet görüntüsünün de özelliklerini oluşturmaktadır. Parti politikasında benimsenen aile unsuru dolayısıyla milli söylem ve sembollerde de yansımaları bulmaktadır. Kerestecioğlu ve Öztan'a göre Parti için millet, herkesin birlik ve bütünlük içinde yaşadığı, geleneklere saygı gösterdiği ve sorun varsa bunu kendi içinde hallederek dışarıya mutluluk tablosu çizen geniş bir aile gibi tasavvur edilmektedir. 2011 seçimleri için kullanılan propaganda reklamlarından birinde söz konusu aile teması işlenmekte, ülkenin genç/yaşlı değişik kesimlerinden insanların yüzlerinde mütebessim ve huzurlu bir ifade ile “Haydi Bir Daha” adlı şarkıyı söylemektedir. Söz konusu şarkının sözleri ve bir bütün olarak reklamın görüntüsü “milletin” geleneksel bir aile şeklinde tasavvur edilmesinin en güncel örneklerinden birini oluşturmaktadır (Kerestecioğlu ve Öztan, 2014: 259).

Seçim süreçlerinde gerçekleştirilen reklam çalışmalarında başarı oranı yüksek olan Ak Parti, hayata geçirdiği seçim reklamları ile kitlelere ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu amaç için reklamlarında ve söylemlerinde milli kimlik sembollerine sıkça yer vermiştir. 30 Mart 2014 yerel seçimleri için hazırlanan ve “Millet Eğilmez, Türkiye Yenilmez” başlığıyla yayınlanan reklam bu kapsamda örneklerden birini oluşturmaktadır. Söz konusu reklam Türk bayrağını indirmek isteyen karanlık bir ele karşı tüm halkın mücadelesini konu edinmiştir. O dönemde Başbakan olan Erdoğan'ın mitinglerde dillendirdiği “istiklal mücadelesi” vurgusunu işleyen reklam, tüm ülkenin tek bir vücut olup omuz omuza vererek bayrak tam yere düşmek üzereyken bayrağı yakalaması ve yeniden göndere çekmesiyle sona ermektedir. Arka planda Erdoğan'ın sesinden İstiklal Marşı'nı dinlediğimiz reklam, bayrak, marş, ezan, ortak düşmana karşı birleşme gibi milli kimlik argümanlarını kullanarak parti amaçlarına hizmet etmiştir.

İşliyen tarafından Ak Parti'nin kullandığı reklamlar ve etkileri üzerine yapılan çalışmada derinlemesine görüşmelerle seçmenler (farklı yaş, cinsiyet, sınıfsal konum, eğitim düzeyinden 15 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir) üzerinde reklamların kalıcılığı irdelenmiş, katılımcıların söz konusu reklamlarda en çok İstiklal Marşı, ortak düşman, Türk Bayrağı'nın düşmekten son anda kurtulup insanların çabaları ile göndere çekilmesi gibi unsurlardan etkilendiği ortaya konulmuştur (İşliyen, 2014). Akılda kalan reklamların dağılımına bakıldığında “Millet Eğilmez” diğer bir adıyla “Bayrak Reklamı” hatırlanma düzeyi en yüksek reklamlar arasında yer almıştır. Milli çağırışımı yüksek olan sembollerin yoğun şekilde kullanıldığı reklamlarda bu semboller, tarihsel ve toplumsal bağlarıyla birlikte, toplum tarafından benimsenmiş, bireylere gündelik yaşamlarında ve değerlerinde yeri olan anlamlarla seslenmektedir (Göker ve Alpman, 2010: 34).

7 Haziran 2015 seçimleri için yapılan “Millet Geliyor” adlı reklam filminde “Tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet” söylemi açık şekilde vurgulanmıştır. Bölgelere göre yerel ve folklorik özelliklere, tarihi mekânlara ağırlık verilerek geleneklere bağlılık öne çıkarılmıştır. “2023 Lider Ülke” hedefi başta olmak üzere, Ak Parti'nin temel söylemlerinden biri olan birlik ve beraberlik unsuru üzerinde durulmuş, reklam Türkiye'nin her bölgesinden gelen vatandaşların TBMM sıralarında yankılanan alkışlarıyla son bulmuştur. Cumhurbaşkanlığı Sistemi için 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum reklamlarından biri olan “Evet İle Güçlü Türkiye” reklamı çeşitli yörelerden görüntüler eşliğinde dualar okuyan yaşlılar ile ülkenin geleceği gençlerin el ele olduğu kardeşlik teması içinde geçmekte, bayrak, tek millet tek bayrak tek devlet tek vatan, kutsal vatana ocak vurgusu yapılmaktadır.

SONUÇ

Milli kimlik birey, ulus ve devleti birleştiren ortak bir algılayış ve duruş yaratma potansiyelini taşımaktadır ve daha çok ulusa ait bir tanınma, farklılık ve aidiyet zeminidir. Etnik, bölgesel vb. alt kimlikleri eriterek tek bir bağlılık odağı olarak ulusun görülmesini sağlamak adına çaba harcayan ulus devletler, geleneksel grup aidiyetlerinin giderek etkisini yitirmesi ile ortaya çıkan kimlik ve bütünleşme krizine milli kimlik olgusu ile cevap vermiştir. Milliyetçilik, özünde taşıdığı bir vatana, ortak dile, ortak ideallere, geleneklere ve değerlere bağlanma duygusunun yanı sıra bir milletin bayrak, milli marş, milli bayramlar vb. gibi onu diğerlerinden ayıran sembollerle özdeşleşmesidir. Milli kimliğe yönelme tarihin birçok aşamasında olduğu gibi günümüzde de halkı canlandırma gücüne sahiptir.

Kitleleri harekete geçirme konusunda etkisi yadsınamayacak olan milli kimliğin inşa edilmesinde kullanılan araçlar temel olarak ulus olma kriterlerinden diğer bir deyişle dil, tarih ve kültür birikiminden oluşmaktadır. Bunların yanı sıra yanı sıra kitleleri ortak kutsala inanma noktasında birleştiren din de milli kimlik argümanı olarak sıkça kullanılmıştır. Dış dünyadan farklı bir topluluk hissiyatı sağlayan aynı dili konuşma, toplumdaki bireyler arasında “biz” olma duygusunu oluşturan en etkili faktör niteliği taşımaktadır. İşlevselliği sayesinde dil, millet olmanın açık bir sembolü olarak algılanmaktadır. Dile söz konusu işlevselliği sağlayan şey, dilin milliyetçiliğin temelinde yer alması ve duygusal dinamiklerinin odak noktası olmasıdır. Alt kimlik ve aidiyet bağlarını tek bir milli kimlik inşa etmek için olabildiğince eritmek isteğinde olan ulus devlet, bu amaç doğrultusunda dil birliğinden olduğu kadar ortak tarihsel birikimden kaynaklanan kültürel kodları da kullanmaktadır. Şanlı bir tarih olmaksızın sürdürülecek olan milli kimlik inşa politikalarının beklenen etkiyi göstermesi mümkün olmayacaktır. Ayrıca, kendisini bir şeyle özdeşleştirerek tanımak suretiyle kimliğin ortaya koymaya çalışan özde birey genelde ise toplumun, bu çerçevede dinî ve kutsal değerlere bağlanarak kimliğini ifade etmeye çalıştığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Milli kimliğin millete verilebilmesi için kullanılan araçlardan biri de milli sembollerdir. Bu semboller millet inşa edenler tarafından milli duyguları uyandırmak ve milleti yüce bir amaç etrafında toplamak adına kullanılmaktadır. Vatandaşların kendilerini millete özdeşleştirme seviyesini artırmak için milli marşlar, başkentler, anıtlar, bayraklar, armalar, milli bayramlar, tarihteki zaferler ve kahramanlar birer milli sembolizm değerleri olarak kimlik politikalarında kullanılmaktadır.

Ulus-devletin oluşma sürecinde, milliyetçiliğin asli bir bağlılık ve erdem içeren yönü siyasal yelpazenin farklı yerlerinde duran parti ve grupların bünyesine de etki etmiştir. 2000li yıllarla birlikte siyaset sahnesinde görünür bir yer alan Ak Parti de söz konusu milliyetçilik olduğunda pastadan en büyük payı almak için politikalar üretmektedir. Kendisini muhafazakâr demokrat olarak tanımlayan Ak Parti ile milli kimlik inşa stratejilerinden biri olan din olgusu daha yoğun ve öncelikli olarak kullanılmaya başlanmıştır. Seçim propagandalarında ve söylemlerinde milliyetçi yönünü ortaya çıkaran Parti, her fırsatta dil, din, tarih ve kültür üzerinden milli kimlik vurgusu yapma yoluna gitmiştir. Milliyetçiliğin bir arada tutma fonksiyonundan yararlanmaya çalışan Ak Parti, ideolojisini birlik, beraberlik ve barış söylemleri ile eklemiştir. İstiklal marşı, misakı milli, Osmanlı, Cumhuriyet, ezan, bayrak gibi tarihi ve manevi değeri bulunan öğelerle işbirliği içinde politika yürüten Ak Parti, dönemin toplumsal durumunu göz önünde bulundurarak pragmatik bir yol izlemiştir. Uzun yıllar iktidarda bulunan Parti, yaratmış olduğu milli kimlik farkındalığı sayesinde sahip olduğu karizmatik lider avantajını ve medyayı verimli kullanma ve halkın nabzını tutabilme yeteneğini kazanmış ve uygulayabilmiştir. Ak Parti'nin milli kimlik yolculuğuna bakıldığında artan oranda milliyetçilik, pragmatik bir din olgusu, temel referans noktası olarak ise muhafazakarlık çizgisi görmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akıncı, A. (2011). *Milli Kimlik İnşa Stratejileri (Türkiye Örneği 1939-1946)*, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- Altun, F. (2009). *22 Temmuz'dan 29 Mart'a Siyasal Partiler Değişim ve Statüko Kısacasında AK Parti*, Ankara : Seta.
- Anderson, B. (1995). *Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, (İ. Savaşır, Çev.). İstanbul: Metis.
- Anderson, P. (2003). *Tarihten Siyasete Eleştiri Yazıları* (S. Coşar, Çev.), İstanbul: İletişim.
- Baumann G. (2006). *Çokkültürlülük Bilmecesi Ulusal, Etnik ve Dinsel Kimlikleri Yeniden Düşünmek*. (Çev: Işıl Demirakın). Ankara: Dost.
- Billig, M. (2002). *Banal Milliyetçilik* (C. Şişkolar, Çev.), İstanbul: Gelenek.
- Çalık, M. (2009). *Milli Kimlik, Milliyet, Milliyetçilik*, Ankara: Cedit Neşriyat.
- Çobanoğlu, Ş. (2007). *Susunluk Sarmalı ve Siyasal İletişim*, İstanbul: Fide.
- Dieckhoff, A. ve Jaffrelot, C. (2010). *Milliyetçiliği Yeniden Düşünmek Kuramlar ve Uygulamalar* (D. Çetinkasap, Çev.), İstanbul: İletişim.
- Domaniç, N. N. (1997). *Milliyetçilikler*, İstanbul: Sarmal.
- Ercilasun, A. B. (t.y). *21. yy'a Girerken Milli Kimlik Oluşturmada Dilin Önemi*. 25 Ekim 2017 tarihinde <http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/23.php> adresinden erişildi.
- Ergun D. (2000). *Kimlikler Kısacasında Ulusal Kişilik*. Ankara: İmge.
- Gezgüç, G. M. (2011). *1970'lerde Chp'nin 2000'lerde Akp'nin Yükselişi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Giddens, A. (2000). *Tarihsel Materyalizmin Çağdaş Eleştirisi* (Ü. Tatlıcan, Çev.), İstanbul: Paradigma.
- Gökalp, Z. (1997). *Türkleşmek-İslamlaşmak-Muasırlaşmak*, İstanbul: Toker.
- Göker, G. ve Alpman, S. P. (2010). "İktidarın Yeniden Üretiminde İdeolojik Bir Araç Olarak Siyasal Reklamcılık", *E-Journal of New World Sciences Academy*, I. (5).
- Gubernau, M. (2004). "Anthony D. Smith on Nations and National Identity: a Critical Assessment", *Nation and Nationalism*, 10(1/2), 125-141.
- Güdekli, İ. A. (2008). *Siyasi İletişim: 2007 Genel Seçimleri (Akp ve Chp'nin Seçim Kampanyalarının Karşılaştırmalı Analizi)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Günel, E. (2009). *Türkiye'de Demokrasinin Yüzyıllık Serüveni 1908-2008*, İstanbul: Karakutu.
- İşliyen, M. (2014). "Kodlama-Kodaçımı Bağlamında Ak Parti 30 Mart 2014 Yerel Seçim Reklamlarının İzleyiciler Üzerindeki Etkilerine Yönelik Alımlama Analizi: Nevşehir Örneği", *İletişim ve Diplomasi Dergisi*, Özel Sayı, 25-47.
- Kerestecioğlu, İ. Ö. ve Öztan, G. G. (2014). *Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*, İstanbul: İletişim.
- Kırca, A. C. (2003), "Neden Milli Devlet? Neden Tekil Devlet? Karşılaştırmalı Bir Deneme", *Türkiye Günlüğü*, (75), 153-173.
- Koyuncu, B. (2014). "Benim Milletim..." *AK Parti İktidarı, Din ve Ulusal Kimlik*, İstanbul: İletişim.
- Kösoğlu, N. (2003). *Milli Kültür ve Kimlik*, İstanbul: Ötüken.
- Kurubaş, E. (2008). "Etnik Sorunlar: Ulus-Devlet ve Etnik Gruplar Arasındaki Varoluşsal İlişki", *Doğu Batı Dergisi*, (44), 11- 44.
- Öztan, G. G. (2013). *Neo-Liberal Milliyetçilik ve AKP*, 29 Ekim 2017 tarihinde <http://bianet.org/bianet/siyaset/144811-neo-liberal-milliyetcilik-ve-akp> adresinden erişildi.
- Saraçoğlu, C. (2013). "Akp, Milliyetçilik ve Dış Politika: Bir Milliyetçilik Doktrini Olarak Stratejik Derinlik", *Alternatif Politika Dergisi*, 5(1), 52-68.
- Smith, A. D. (2009). *Milli Kimlik* (B. S. Şener, Çev.), İstanbul: İletişim.

- Smith, A. D. (2010). "When is a Nation". *Geopolitics*, 7(2), 5-32.
- Şahnagil, S. (2015). *Türkiye’de Siyasi Partilerin Milli Kimlik Algısı: Akp, Chp, Mhp Örneği*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Şahnagil, S. (2016). "Küreselleşmeye Karşı Ulus Devlet: Milli Kimliğin Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (36-1), 605-624.
- Şen, Y. F. (2004). *Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet*, Ankara: Yargı.
- Şimşek, U. ve Ilgaz, S. (2007). "Küreselleşme ve Ulusal Kimlik". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 189-199.
- Tekinalp, T. (2005), "Küreselleşen Dünya'nın Bunalımı: Çokkültürlülük", *Journal of İstanbul Kültür Universty*, (1), 75-87.
- Timur, T. (1998), *Osmanlı Kimliği* (3. Bs.), Ankara: İmge.
- Yeniçeri, Ö. (2005). *Küreselleşme Karşısında Milliyetçilik ve Kimlik*, İstanbul: IQ Kültür Sanat.
- Yıldız S. (2007). "Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği". *Milli Folklor Dergisi*. Yıl:19. Sayı (74), 9-16.
- "Davutoğlu: Soydaşlarımıza Bayrak, Kur'an ve Türkçe Sözlük Göndereceğiz" 28 Ekim 2017 tarihinde <https://www.haber3.com/guncel/davutoglu-soydaslarimiza-bayrak-kuran-ve-turkce-sozluk-haberi-3118758> adresinden erişildi.
- "Erdoğan Atatürk'ü Anma Töreninde Konuştu" 29 Ekim 2017 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-ataturku-anma-torende-konustu-27550727> adresinden erişildi.
- "Tiyatroculara Çok Sert Cevap" 28 Ekim 2017 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/tyatroculara-cok-sert-cevap-20446179> adresinden erişildi.
- "Türkçe tabela seferberliği!" 29 Ekim 2017 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/turkce-tabela-seferberligi--gundem-2470742/> adresinden erişildi.
- "Millet Eğilmez Vatan Bölünmez" 11 Kasım 2017 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=80J0FCe69to> adresinden erişildi.
- "Millet Geliyor" 12 Kasım 2017 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=3H4ireOy2Ms> adresinden erişildi.
- "Evet İle Güçlü Türkiye" 13 Kasım 2017 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=YpVkrRgsuvAw> adresinden erişildi.
- "Adalet ve Kalkınma Partisi Kuruldu" 24 Kasım 2017 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/adalet-ve-kalkinma-partisi-kuruldu-10017> adresinden erişildi.
- "2002 Genel Seçimleri" 24 Kasım 2017 tarihinde <http://www.akparti.org.tr/site/foto/66264/2002-genel-secimleri> adresinden erişildi.
- "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan 'Türkçe' vurgusu: Dilimiz bizim en büyük güzelliğimizdir" 26 Kasım 2017 tarihinde <http://www.aksam.com.tr/siyaset/cumhurbaskani-recep-tayyip-erdogan-turk-dili-kurultayinda/haber-626279> adresinden erişildi.
- "Bütün Tarihimiz Osmanlıcadır" 26 Kasım 2017 tarihinde <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/butun-tarih-arsivimiz-osmanlicadir/69521#1> adresinden erişildi.